

ÜCRET GELİRİ ELDE EDEN YOKSUL HANELERİN İŞGÜCÜ VE ÇALIŞAN ÇOCUK PROFİLİ

Sevil UYGUR*

Enver TAŞTI*

Murat ALPAY*

ÖZET

Bu çalışmada, DİE tarafından periyodik olarak gerçekleştirilen ve işgücü piyasasına yönelik ayrıntılı verilerin derlendiği Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) 2002 yılı ham verileri kullanılmıştır. Çalışmanın temel amacı 2002 yılı HİA'da kentsel kesimde hanehalkı fertleri sadece maaş, ücret ve yevmiye geliri elde eden hanelerden yoksul olanları medyan/ortalama gelirin yarısı yaklaşımı tekniğine göre belirlemek ve ücret geliri elde eden hanelerden yoksul olduğu belirlenen hanelerin işgücü profilini seçilen temel değişkenlere göre ortaya koymak olmuştur. Ayrıca ücret geliri elde eden yoksul olan hanelerde çalışan çocuk profilinde büyük oranda işgücü değişkenleri ile standardizasyonu sağlamak amaçlı değişkenlere göre analiz edilmiştir. Çalışan çocuklar için de yaş kriteri ILO tanımı esas alınarak, 12-17 yaş olarak alınmıştır. Çalışmanın coğrafi alanı kentsel kesim ile sınırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Çalışan Çocuk, İşgücü Değişkenleri, Medyan Gelirin Yarısı Yaklaşımına Göre Yoksulluk Eşiği, Yoksul Hanehalkı.

1. GİRİŞ

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, işgücü piyasaları başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de işsizlik başta olmak üzere çeşitli sorunlar daha ağır yaşanmaktadır (OECD 1998; Korenman ve Neurmark1997). Türkiye'de tarımdışı işsizlik oranı 2000 yılında %9,8'e kadar indikten sonra, 2001 yılında yaşanan krizin etkisi ile artmaya başlamış ve 2002 yılında %15'e kadar yükselmiştir. Bu oran AB ve aday ülkeler içinde Polonya'dan sonra en yüksek oranı oluşturmaktadır(HİA 2000 – 2002).

Yüksek işsizlik oranı pek çok toplumsal sorunun yanında bireysel düzlemde de dışlanmaya kadar varan ve yoksulluk ile gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler yaratan ciddi bir sorundur. Söz konusu etkileri sınırlamak için işsizliğin çeşitli boyutları ile irdelenmesi ve bu sorundan etkilenen bireylerin belirli sosyal programlara dahil edilerek

* Devlet İstatistik Enstitüsü, Necatibey Cad., No: 114, 06100 Ankara, Türkiye
sevil.uygur@die.gov.tr; enver.tasti@die.gov.tr; murat.alpay@die.gov.tr

sorunla hem bireysel düzeyde mücadele edebilmelerinin sağlanması, hem de dışlanma sorunu etkilerinin azaltılması toplumsal gerilimleri azaltmak bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, 2002 yılı HİA'nın ham verileri kullanılarak, ortalama/medyan gelirin yarısı yaklaşımına göre sadece ücret geliri elde eden hanelerden yoksul olan haneleri tespit etmek ve belirlenen bu hanelerin işgücü profilini, çalışan çocuk profilini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde yoksulluk için kısa bir girişin ardından, ücret geliri elde eden hanelerden yoksul olanların işgücü profili dördüncü bölümde, yine aynı grup hanehalklarında çalışan çocuk profili beşinci bölümde ele alınmıştır.

Ücret geliri elde edenlerden yoksul olanların da %70'ini maaş ücret geliri elde eden haneler, %25'ini sadece yevmiye geliri elde eden haneler oluşturmaktadır. Kentsel kesimde yoksul olan hanelerin %90'ının hanehalkı reisi erkek, sadece %10'unun hanehalkı reisi kadındır. Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerin ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,9 iken, hanehalkı reisi kadın olan hanelerin hanehalkı büyüklüğü 4,2'dir. Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerde çalışan çocuklardan erkeklerin en yoğun olarak yer aldığı yaş grubu %68 oranı ile 16-17 yaş grubudur. Bunu %27 oranı ile 14-15 yaş grubu çalışan erkek çocuklar izlemektedir. Hanehalkı reisi erkek olan hanelerde çalışan kız çocuklarından yine 16-17 yaş grubunda çalışan kız çocuk oranı %78'dir. 14-15 yaş grubunda çalışan kız çocuk oranı ise %22'dir.

2. YOKSULLUK

Günümüzde yoksulluk sorunu gerek ülkemizde gerekse dünyada en önemli sorunlardan birisi olarak gündemde yer almaktadır. Bugün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği giderek büyümekte olup, dünya üzerinde insanların yaklaşık olarak 1/5'i yoksul olarak yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Yoksulluk bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile yakından ilişkilidir. Yoksulluk göreceli olarak düşük geliri ifade etmekle birlikte Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluk kavramı yapısal ve geçici olarak iki kısma ayrılmakta ve *yapısal yoksulluğun* kaynağı olarak ülkenin sosyo-ekonomik ve politik yapısı ile kurumları, bu kurumların uzun dönemli oluşumları ve yapıları; *geçici yoksulluğun* ise mevsimlik işsizlik, enflasyon, ekonomik kriz gibi dönemsel faktörlerden kaynaklandığı ve kısa dönemde oluştuğu belirtilmektedir.

Yoksulluk, göreceli olarak düşük geliri ifade etmekle birlikte, 1997 yılında Birleşmiş Milletler tarafından, insanların kabul edilebilir yaşam koşullarında hür, haysiyetli, kendine ve başkalarına saygılı, uzun, sağlıklı ve yaratıcı bir hayat sürdürebilmeleri için gerekli insani gelişmenin en temel unsuru olan fırsat ve seçeneklerden mahrum olmaları biçiminde tanımlanmış olup, bu tanımla yoksulluğun fiziksel yaşam koşulları boyutuna sosyal yaşam koşulları da ilave edilmektedir.

Yoksulluk oranlarına ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre bakıldığında az gelişmiş ülkelerde bu oranın %40-80 arasında, gelişmekte olan ülkelerde ise %40'ın altında olduğu gözlenmektedir. Dünya Bankası (WB) tarafından gelişmekte olan ülkeler için yoksulluk karşılaştırmalarında genelde kişi başına günlük değer olarak 1\$ (1985 Satın Alma Gücü Paritesi), Latin Amerika ülkeleri için 2\$ ve gelişmiş ülkeler için de

14\$ kullanılmaktadır. Ancak yoksulluk sınırı için uluslararası tek bir değerin kullanılması pek hassas ve geçerli bir yaklaşım olmamaktadır. Bu nedenle ulusal yoksulluk eşiklerinin kullanımı önerilmektedir.

Uluslararası literatürde yoksulluğun ölçümünde genellikle asgari beslenme standardına göre mutlak yoksulluk, gelire göre belirlenen göreceli yoksulluk kavramları kullanılmaktadır. Mutlak ve göreceli yoksulluk eşiklerinin her ikisi de sayısal bir sınırı göstermektedir.

Mutlak yoksulluk hane ya da bireylerin yaşamlarını fiziksel olarak sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyulan minimum tüketim seviyesidir. Bu seviyeyi de hane ve bireylerin gelirleri belirlemektedir. Yoksulluk eşiğini belirleyen iki temel faktör vardır ve bunlar ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin miktarı ile bu mal ve hizmetlerin fiyatlarıdır.

Göreceli yoksulluk ise harcamasına göre geliri toplumdaki genel düzeyin altında olan ve fiziksel varlığını sürdürebilmesi için alması gereken temel gıda ve diğer zorunlu mal ve hizmetlerden yoksun olan hane ya da fertleri ifade etmektedir.

Yoksulluk eşiği bir toplumda yoksul olanlar ile yoksul olmayanları birbirinden ayırt etmede kullanılan *izafi bir çizgidir*. Yoksulluğun belirlenmesinde kullanılan yaklaşımlar kısaca aşağıdaki biçimde özetlenebilir;

a. Alınması Gereken Minimum Kalori Miktarı Yaklaşımı (Minimum Gıda Sepeti): Tüm nüfus için önerilen kişi başına günlük alınması gereken kalori miktarı esas alınarak bunun altında kalori alan fertlerin yoksul kategorisinde değerlendirilmesi yaklaşımıdır. Ancak fertlerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek gibi sosyal niteliklerine göre alınması gereken kalori miktarında değişim olması gerekçesi ile uluslararası kuruluşlar (FAO ve OECD) tarafından bu konu ile ilgili olarak değişik yaklaşımlar önerilmektedir. Bu yaklaşım mutlak yoksulluk kavramında yaygın olarak kullanılmaktadır.

b. Temel Gereksinimler Yaklaşımı: İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmesi için minimum düzeyde alması gereken gıda, giyim, barınma, eğitim ve sağlık harcamalarının dikkate alınmasıdır. Yine bu yaklaşımda mutlak yoksulluk kavramında yaygın olarak kullanılmaktadır.

c. Gıda Oranı Yöntemi: Toplam gelir içinde maksimum gıda oranı Γ_0 ile, hanehalklarının gıda harcaması c_0 ve hanehalkı kullanılabilir geliri y ile gösterilirse,

$(c_0 / y) > \Gamma_0$ ise hanehalkı yoksul

$(c_0 / y) < \Gamma_0$ ise hanehalkı yoksul değil

biçiminde sınıflandırılmaktadır.

d. Ortalama ya da Medyan Gelirin Yarıları Yaklaşımı: Toplumda yaratılan ortalama gelirin ya da medyan gelirin yarıları yoksulluk eşiği olarak

kullanılmaktadır. Hanehalkı ya da fertlerin elde ettiği gelirler bu değer ile karşılaştırılarak yoksul olup olmadıklarına karar verilmektedir. Bu yaklaşım göreceli yoksulluk kavramında yaygın olarak kullanılmaktadır.

- e. **Harcamaların Besin Gruplarına Ayrıştırılması Yaklaşımı:** Hanehalklarının yaş, cinsiyet ve meslek gibi birtakım değişkenler dikkate alınarak hanehalkının tükettiği gıda miktarı, kalori ve besin değerlerine ayrıştırılarak model kurulmakta ve günlük alınması gereken miktar ile bu değerler karşılaştırılarak sınırın altında besin tüketen hanehalkları yoksul kabul edilmektedir.
- f. **Leyden Yoksulluk Sınırı:** Bu yaklaşım kişilerin kararlarına bırakılan bir yaklaşımdır. Fertlerin kendilerini yoksul hissettikleri nokta tespit edilmekte, fertlerin bireysel olarak kendileri için belirledikleri sınırlar ortaya çıkarılmakta, fertlerden alınan yanıtlarla gelirin fayda fonksiyonuna ulaşılmaktadır.

3. KULLANILAN VERİ KAYNAĞI

Düzenli aralıklarla devam eden ve zaman serisi içinde karşılaştırılabilir veriler sağlayan HİA, ülkemiz işgücü piyasasının geniş perspektifte analizine olanak sağlayan anketlerin başında gelmektedir. 2000 yılındaki uygulama ile HİA'da yeni bir seriye başlanmış ve anketin soru kağıdı, tahmin boyutu, alan uygulaması, araştırmanın referans boyutu ve örnek tasarımı gibi önemli konularda ciddi yeniden düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca, 2000 yılında yapılan bu düzenlemeler, HİA zaman serilerinde karşılaştırma yapabilme hassasiyetine de olanak vermektedir. 2000 yılı uygulamasında aşağıda verilen ana konularda yeniden düzenlemeler yapılmıştır.

3.1 Temel Değişimler

3.1.1 Alan Uygulama Periyodu: 2000 yılı uygulamalarına kadar sabit bir referans periyodu yaklaşımı kullanılırken, 2000 yılında işgücü piyasasında gözlemlenen temel değişimleri yakalayabilmek amacıyla, hareketli referans periyodu yaklaşımı esas alınmıştır.

3.1.2 Örnek Hacmi: Anketin 2000 yılı uygulamalarına kadar örnek hacmi, her uygulamada yaklaşık 15,000 hanehalkı olmak üzere, yıllık 30,000 iken; 2000 yılında her dönem için yaklaşık 23,000 hanehalkı olmak üzere yıllık 93,546 hanehalkına ulaşılmıştır.

3.1.3 Tahmin Boyutu ve Dönem: 2000 yılına kadar yılda, Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere, iki kez gerçekleştirilen HİA, Türkiye, kent ve kırsal detayında tahmin verme amaçları üzerine oturtulmuş iken, 2000 yılından itibaren üçer aylık dönemi kapsamak üzere dört dönem halinde, aylık alan uygulaması ile dönemsel Türkiye, kent, kırsal ve yıllık boyutta da Türkiye, kent, kırsal, coğrafi bölge ve seçilmiş 9 il merkezi için bağımsız tahmin verme amaçları üzerine tasarım oturtulmuştur.

3.1.4 Yaş: 2000 yılı uygulamasına kadar anket sonuçları, 12 yaş ve yukarı yaştaki fertler için verilirken, 2000 yılından itibaren 15 ve daha yukarı yaştaki fertler için verilmeye başlanmıştır.

3.2 Anket Tasarımına Yönelik Özet Bilgiler

3.2.1 Kapsam: Anket çalışmasında T.C. sınırları içinde yer alan tüm yerleşim yerleri coğrafi kapsama dahil edilmiştir. Nüfusu 20 001 ve daha fazla olan yerler KENT, nüfusu 20 000 ve daha az olan yerler ise KIR olarak tanımlanmıştır.

3.2.2 Nihai Örneklem Birimi: Ankette nihai örneklem birimi hanehalkıdır.

3.2.3 Gözlem Birimi: Anketin gözlem birimi, 12 ve daha yukarı yaştaki hanehalkı fertleridir.

3.2.4 Örneklem Yöntemi: Ankette iki aşamalı tabakalı küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2002 yılı HİA'nın devrelere göre örnek hacmi aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Devreler	Hedeflenen örnek hanehalkı sayısı	Gerçekleşen örnek hanehalkı sayısı	Gerçekleşen örnek hanehalkındaki toplam fert sayısı
1. Devre (Ocak, Şubat, Mart)	18 259	14 900	55 838
2. Devre (Nisan, Mayıs, Haziran)	18 554	15 026	56 193
3. Devre (Temmuz, Ağustos, Eylül)	18 882	14 272	53 434
4. Devre (Ekim, Kasım, Aralık)	18 870	15 462	57 203
Toplam	74 565	59 660	222 668

3.3 Anket Kapsamındaki Temel Tanım Ve Kavramlar

Hanehalkı: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konut ya da konutlarda ya da aynı konutun bir bölümünde yaşayan, gelir ve giderlerini ayırmayan fertlerin oluşturduğu topluluktur.

İşgücü: İstihdam edilenler ve işsizleri kapsamaktadır.

İstihdam edilenler: Referans dönemi içinde en az bir saat bile olsa ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren, ücretsiz aile işçisi olarak iktisadi faaliyette bulunanlar ile işi olanlardan çeşitli nedenlerle referans dönemi içinde işlerinin başında olmayan ancak işleri ile ilişkileri devam eden fertlerdir.

İşsiz: Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan fertlerdir.

İşgücüne katılım oranı: İşgücünde olan nüfusun, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusa oranıdır.

İstihdam oranı: İstihdamda olan nüfusun, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusa oranıdır.

Yukarıda detay olarak verilen açıklamalardan özet olarak şunları belirtmek yerinde olacaktır: HİA, 2000 yılına kadar Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki defa uygulanmıştır. 2000 yılında anketin örneklem tasarımı yenilenecek, yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Yeni örnek tasarımıyla, anket aylık olarak uygulanmaya, tahminler ise üçer aylık ve yıllık olarak verilmeye başlanmıştır. Anketin yeni örnekleme planında yarı panel tasarıma geçilmiş ve her dönemde örneğe çıkan hanelerin %50'si bir sonraki dönemde de örneğe alınmakta, bir hane dört dönem takip edilmektedir.

4. YOKSUL OLAN HANEHALKLARININ İŞGÜCÜ PROFİLİ

HİA 2002 yılı ham verileri kentsel kesiminde ücret geliri elde eden haneler; hanede sadece ücret geliri elde eden, sadece yevmiye geliri elde eden ve hem ücret hem de yevmiye geliri elde eden haneler olmak üzere 3 ana sınıfta kategorize edilmiştir.

2002 yılı kentsel kesim yoksulluk eşiği çalışmasında da; tespit için literatürde önerilen yaklaşımlardan göreceli yoksulluk eşiği kavramı içinde değerlendirilen Ortalama/medyan gelirin yarısı yaklaşımı esas alınmıştır. Bu amaçla 17 Mayıs 2000 tarihinde Dünya Bankası tarafından gerçekleştirilen "Turkey Economic Reforms, Living Standards and Social Welfare Study" başlıklı ve 1994 HHGTHA verileri kullanılarak hazırlanan rapordaki, yoksulluk eşiği çalışması sonuçları baz alınmıştır. Resmi bir çalışma olması gerekçesi ile 2002 HİA'da yoksul olan hane tespiti için WB raporundaki eşik kullanılmak sureti ile yoksul olan haneler belirlenmiştir. Yoksul olan hanelerin belirlenmesinde kullanılan yaklaşım kısaca aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

Hanehalkı toplam ücret geliri/ 2002 yılı Haziaran ayı US \$ kuru değerine oranlanarak, US \$ cinsinden gelir rakamına ulaşılmıştır. Bunu özetlemek gerekirse,

Hanehalkının toplam ücret geliri /1 520 274 TL = Hanehalkı ücret geliri \$ cinsinden elde edilmiştir.

Çalışmada, bu amaçla 1994 HHGTHA verileri esas alınarak yoksulluk eşiği olarak WB tarafından tespit edilen eşdeğer yetişkin fert başına yoksulluk eşiği olan 55 US \$, hanedeki 15+ yaştaki fert sayısı sayısı ile çarpılarak; hanehalkı için yoksulluk eşiği bulunmuş ve hanehalkının toplam ücret geliri ile hesaplanan yoksulluk eşiği kıyaslanarak, hanehalkının yoksul olup olmadığına karar verilmiştir.

Bu yaklaşımda;

$HMI \leq HTI \Rightarrow$ hanehalkı yoksul değil,

$HMI > HTI \Rightarrow$ hanehalkı yoksul olarak kategorize edilmiştir.

Burada;

HMI, hanehalkı medyan gelirinin yarısını, bu değer ($HMI = \text{Hanedeki } 15+ \text{ yaştaki fert sayısı} * 55 \text{ US } \$$ eşitliğinden hesaplanmıştır)

HTI, hanehalkı toplam ücret geliri değerini ifade etmektedir.

Çalışmada OECD tarafından fertlerin yaş, cinsiyet ve demografik özelliğine göre farklı ağırlıklar verilerek hesaplanan eşdeğer yetişkin fert ağırlıklandırması kullanılmamıştır. Hanehalkı sözü edilen yaklaşıma göre yoksul olarak bulunmuş ise hanedeki tüm fertler de yoksul kabul edilmiştir.

4.1 YOKSULLUK ORANLARI

2002 yılı HİA verilerine göre kentsel kesimde ücret geliri elde eden haneler için yoksulluk oranları Tablo 1'de verildiği biçimde elde edilmiştir.

Tablo 1 verisine göre kentsel kesimdeki ücret geliri elde eden hanelerin %85'ini sadece maaş, ücret geliri elde eden haneler oluştururken, sadece maaş, ücret geliri elde eden hanelerin %20'si yoksuldur. Ücret geliri elde edenlerden yoksul olanların da %70'ini maaş ücret geliri elde eden haneler oluşturmaktadır. Yine maaş ücret geliri elde eden hanelerde hanehalkı büyüklüğünün fazla olduğunu söylemek mümkündür çünkü yoksul fert oranlarına bakıldığında hane için %20 olan yoksulluk oranı fertlerde %24'e yükselmektedir. Kentsel kesimdeki tüm yoksul hanelerin %18'i ücret maaş geliri elde eden hanelerdir.

Ücret geliri elde eden hanelerin %11'ni sadece yevmiye geliri elde eden haneler oluşturmakta ve bu grupta yoksulluk oranı ise %57 gibi oldukça yüksek bir orana ulaşmaktadır. Yine bu gruptaki hane büyüklüğü de maaş ücret geliri elde eden hanelerde olduğu gibi büyük görülmektedir çünkü yoksul olan hane oranı %57'den, %62 değerine yükselmektedir. Kentsel kesimdeki tüm yoksul hanelerin %6'sı da sadece yevmiye geliri elde eden hanelerdir.

Hem maaş ücret hem de yevmiye geliri elde eden hanelerin ücret geliri elde eden haneler içindeki oranı %4 iken bu hanelerin %28'i yoksuldur ve aynı gruptaki yoksul fert oranı diğer iki grupta olduğu gibi hanehalkı büyüklüğünün fazla olması nedeni ile %35 değerine ulaşmaktadır. Kentsel kesimdeki tüm yoksul hanelerin sadece %1'ini hem maaş ücret hem de yevmiye geliri elde eden haneler oluşturmaktadır.

Tablo 1. HİA verilerine göre kentsel kesimde ücret geliri elde eden hanelerden yoksul olanların oranları

Ücret geliri kategorisi	Toplam HHS	Toplam FS	Yoksul HH (1)	Yoksul FS (1)	Yoksul HH (2)	Yoksul Fert (2)
Sadece Ücret Geliri	85	83	70	68	20	24
Sadece Yevmiye Geliri	11	12	25	26	57	62
Hem Ücret hem Yevmiye Geliri	4	5	5	6	28	35
Toplam	100	100	100	100	24	29

HHS: Hanehalkı sayısı

FS: Fert sayısı

HH: Hanehalkı

(1) Verilen yoksulluk oranı, dikey yoksulluk oranı

(2) Verilen yoksulluk oranı, yatay yoksulluk oranı

Ücret geliri elde eden hanelerden yoksul olanların oranları esas alınarak hem oluşturulan üç kategori hem de hane ve fert oranları arasında istatistiksel olarak 0,05

yanılma düzeyinde fark olup olmadığı kopyalama olmaksızın iki yönlü varyans analizi ile test edildiğinde Tablo 2'de verilen sonuçlara ulaşılmaktadır:

Tablo 2. Ücret geliri elde eden hanelerin ücret geliri kategorisi ve yoksulluk oranları arası fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Ücret gelir kategorileri arası fark	786,857	19,000	H ₀ RED
Yoksul hane ve fert oranları arası fark	39,527	18,513	H ₀ RED

H₀: Ücret gelir kategorileri/ yoksul hane ve fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Ücret gelir kategorileri/ yoksul hane ve fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır.

İstatistiksel olarak 0,05 yanılma düzeyinde yoksul olan hane oranları arasında ücret kategorilerine göre ve yoksul olan hane ve fert oranları arasında fark olduğu söylenebilir.

4.2 Yoksul Hanelerde Faaliyet

Yoksul olan hanelerde; fertlerin iktisaden faal olma durumu irdelendiğinde Tablo 3'deki sonuçlara ulaşılmaktadır. Kentsel kesimdeki yoksul hanelerin %70'ini oluşturan sadece maaş ücret geliri elde eden hanelerdir. Kentsel kesimde yoksul olan hanelerdeki iktisaden faal olanlardan işteki durumu ücretli, maaşlı olanların %93'ü sadece maaş ücret geliri elde eden hanelerden, %7'side hem maaş ücret hem de yevmiye geliri elde eden hanelerden gelmektedir. Kentsel kesimdeki ücret geliri elde eden yoksul hanelerin %25'i yevmiye geliri elde eden hanelerdir ve yevmiyeli fertlerinde %85'i sadece yevmiye geliri elde eden, %15'i de hem maaş hem de yevmiye geliri elde eden hanelerdendir. İktisaden faal olan fertlerin ücret geliri kategorisine göre dağılımında da yine çoğunluğu maaş ücret geliri elde eden haneler almaktadır. Yoksul olan hanelerdeki iktisaden faal olanların %66'sını maaş ücret geliri elde eden haneler, %25'ini yevmiye geliri elde eden haneler ve %9'unu da hem maaş ücret hem de yevmiye geliri elde eden haneler almaktadır.

Tablo 3. Yoksul olan hanelerde faaliyet durumu

Ücret geliri kategorisi	Yoksul HH oranı	Yoksul fert oranı	İktisaden faal olan fert oranı	Ücretli, maaşlı olan fert oranı	Yevmiyeli fert oranı
Sadece Ücret Geliri	70	68	66	93	0
Sadece Yevmiye Geliri	25	26	25	0	85
Hem Ücret hem Yevmiye Geliri	5	6	9	7	15
Toplam	100	100	100	100	100

Yine aynı grup için ücret geliri kategorisi ve iktisaden faal olan, ücretli ve yevmiyeli fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde istatistiksel olarak fark olup olmadığı test edildiğinde Tablo 4'deki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 4. Ücret geliri elde eden hanelerin ücret geliri kategorisi ve iktisaden faal olan fertlerin işteki durum oranları arası fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Ücret gelir kategorileri arası fark	13,029	4,757	H ₀ RED
İktisaden faal olan fertlerin işteki durum kategorileri arası fark	9,324	5,143	H ₀ RED

H₀: Ücret gelir kategorileri/ iktisaden faal olan fertlerin işteki durum oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Ücret gelir kategorileri/ iktisaden faal olan fertlerin işteki durum oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır.

İstatistiksel olarak 0,05 yanılma düzeyinde ücret geliri kategorileri ve iktisaden faal olan fertlerin işteki durum oranları arasında fark vardır.

4.3 Yoksul Hanelerdeki İşsiz Fertlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yoksul olan hanelerdeki işsiz fert oranları irdelendiğinde; bu fertlerin %73'ünü erkekler, %27'sini kadınlar oluşturmaktadır. İşsiz erkek oranı en yüksek değerine %85 oranı ile hem maaş ücret hem de yevmiye geliri elde eden hanelerde en düşük değerine de %70 oranı ile sadece yevmiye geliri elde eden hanelerde ulaşmaktadır. İşsizler için 15-24; 25-29; 30-34; 35-39 ve 40+ yaş grupları olmak üzere 5 yaş grubu oluşturulmuştur. Yaş grupları itibarı ile 15-24 ve 35-39 yaş arası işsizlerin ortalama olarak %60'ı erkek, %40'ı kadın olarak görülmektedir. Ancak 25-29 yaş arası işsizlerin ortalama %70'i erkek ve 40 yaş üzeri işsizlerin ise %90'ı erkektir. Yine tüm yaş grupları içinde işsiz erkek oranlarının en yüksek olduğu ücret gelir kategorisi olarak da sadece maaş ücret geliri elde eden hanelerdir. Oran olarak %75'in üzerinde bir orana sahiptir. Tablo 5'de yoksul olan hanelerdeki işsiz fertlerin cinsiyet ve yaş kategorilerine göre oranları verilmiştir:

Tablo 5. Ücret geliri elde eden hanelerdeki işsizlerin yaş gruplarına göre erkek işsizlik oranı

Ücret geliri kategorisi	Yaş grubu					
	Toplam	15-24	25-29	30-34	35-39	40+
Sadece Ücret Geliri	74	67	72	63	62	91
Sadece Yevmiye Geliri	70	58	83	71	80	85
Hem Ücret hem Yevmiye Geliri	85	74	100	100	67	100
Toplam	73	65	74	65	68	90

Yaş gruplarına göre işsiz olanların cinsiyetleri arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yok iken, ücret gelir kategorilerine göre işsiz oranları arasında istatistiksel olarak fark vardır. Tablo 6'da test sonuçları özetlenmiştir.

Tablo 6. Ücret geliri elde eden hanelerdeki işsizlerin cinsiyet ve yaş grupları arası fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Ücret gelir kategorileri arası fark	290,5	3,443	H ₀ RED
Yaş grupları ve cinsiyetler arası fark	0,002	2,259	H ₀ KABUL

H₀: Ücret gelir kategorileri/ işsizlerin cinsiyet ve yaş grupları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Ücret gelir kategorileri/ işsizlerin cinsiyet ve yaş grupları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır

4.4 Yoksul Hanelerdeki İşsiz Fertlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Yoksul olan hanelerdeki işsiz fertler eğitim durumuna göre lise altı eğitim düzeyi ve lise ve üzeri eğitim düzeyi olmak üzere iki sınıfta kategorize edilmiştir. İşsiz olan fertlerden lise altı eğitimlilerin ortalama %75'i erkek, lise üstü işsizlerin %60'ı erkektir. Yaş grupları itibarı ile de bakıldığında genel olarak lise altı eğitimli işsizlerin %70'i, lise üstü eğitimlilerin ise %60'ı erkektir. Ancak 30-34 yaş grubunda lise üstü eğitimlilerde cinsiyet oranı eşittir. 40 yaş üzeri işsizlerde ise lise altı eğitimlilerin %90'ı erkek, lise üstü eğitimlilerin ise %80'i erkektir. Tablo 7'de işsizlerin cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyine göre oranları verilmiştir.

Tablo 7. Ücret geliri elde eden hanelerdeki işsizlerin yaş grupları ve eğitim düzeyine göre erkek işsizlik oranı

Ücret geliri kategorisi	Yaş grubu											
	Toplam		15-24		25-29		30-34		35-39		40+	
	LA	LÜ	LA	LÜ	LA	LÜ	LA	LÜ	LA	LÜ	LA	LÜ
Sadece Ücret Geliri	79	63	72	60	78	63	68	50	64	50	91	89
Sadece Yevmiye Geliri	72	66	55	63	80	88	75	50	83	50	86	67
Hem Ücret hem Yevmiye Geliri	83	100	69	100	100	0	100	0	67	0	100	100
Toplam	77	64	67	61	79	67	71	50	70	50	91	88

LA: Lise altı eğitimli

LÜ: Lise üstü eğitimli

Yoksul olan hanelerde işsizlerin cinsiyet, yaş grubu ve eğitim düzeyine oranları arası fark kontrolü sonuçları Tablo 8'de verilmiştir. Tablo sonucuna göre ücret gelir kategorilerine göre işsiz oranları arasında fark vardır, ancak yaş grubu eğitim düzeyleri arasında cinsiyete göre fark yoktur.

Tablo 8. Ücret geliri elde eden hanelerdeki işsizlerin cinsiyet, yaş grupları ve eğitim düzeyi arası fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Ücret gelir kategorileri arası fark	128,7	5,143	H ₀ RED
Yaş grupları, cinsiyet ve eğitim düzeyleri arası fark	0,001	4,757	H ₀ KABUL

H₀: Ücret gelir kategorileri/ işsizlerin cinsiyet, yaş grupları ve eğitim düzeyleri arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Ücret gelir kategorileri/ işsizlerin cinsiyet, yaş grupları ve eğitim düzeyleri arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır

4.5 Yoksul Hanelerin Hanehalkı Reisinin Cinsiyetine Göre Dağılımı

Yoksul olan hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre oranları irdelendiğinde çarpıcı sonuçlar ile karşılaşmaktadır. Kentsel kesimde yoksul olan hanelerin %90'ının hanehalkı reisi erkek olup sadece %10'unun hanehalkı reisi kadındır. Yoksul hanelerdeki fertlerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre oranları da hanehalkı oranlarına oldukça yakındır, oranlar sırası ile %91 ve %9'dur. Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerin ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,9 iken hanehalkı reisi kadın olan hanelerin hanehalkı büyüklüğü 4,2'dir. Hanehalkı reisi erkek olan hanelerde iktisaden faal olan fert oranı, hanehalkı reisi kadın olanlara göre oldukça yüksektir. Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerde iktisaden faal olan fertlerin, hanedeki toplam fert sayısına oranı %75 iken, hanehalkı reisi kadın olanlarda ise %28'e kadar düşmektedir. Ancak hanede ortalama gelir getiren fert sayısı oranına bakıldığında hanehalkı reisi erkek ve kadın olan hanelerde, ortalama gelir getiren fert sayısı 0,2 olarak eşit görülmektedir. Buradan hanehalkı reisi erkek olan hanelerde iktisaden faal olan fertlerin büyük bölümünün ücretsiz aile işçisi olarak çalıştıkları sonucunu çıkarmak mümkündür. Tablo 9'da hanehalkı reisinin cinsiyetine göre yoksul hane özet bilgileri verilmiştir.

Tablo 9. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre özet bilgileri

Hane halkı reisinin cinsiyeti	Yoksul HH oranı	Yoksul fert oranı	Ortalama HH büyüklüğü	İktisaden faal olan fert oranı	İktisaden faal olmayan fert oranı	Ortalama gelir getiren fert sayısı
Hane halkı reisi erkek	90	91	4,9	90	91	0,2
Hane halkı reisi kadın	10	9	4,2	10	9	0,2
Toplam	100	100	4,9	100	100	0,2

Kentsel kesimde yoksul olan hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre iktisaden faal olan ve olmayan fert oranları arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığı 0,05 yanılma düzeyinde test edildiğinde, Tablo 10'de verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 10. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre fertlerin faal olma durumları arası fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Hanehalkı reisinin cinsiyetleri arası	3159,089	161,446	H ₀ RED
İktisaden faal olan ve olmayan fert oranları arası	165,105	161,446	H ₀ RED

H₀: Hanehalkı reisinin cinsiyeti/ iktisaden faal olan ve olmayan fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Hanehalkı reisinin cinsiyeti/ iktisaden faal olan ve olmayan fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır

Kentsel kesimde hanehalkı reisinin cinsiyetine göre ve iktisaden faal olan, olmayan fert oranları arasında 0,05 yanılma düzeyinde istatistiksel olarak fark vardır.

4.6 Yoksul Hanelerin Hanehalkı Reisinin İşteki Durumuna Göre Dağılımı

Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerin %36'sı ücretli, %20'si yevmiyeli, %9'u işsiz ve %35'i de iktisaden faal değildir. Hanehalkı reisi kadın olan haneler için tabloya bakıldığında ise, hanelerin %7'sinin ücretli, %5'inin yevmiyeli, %3'ünün işsiz ve %84'ünün iktisaden faal olmadığı görülmektedir. Hanehalkı reisi kadın olan hanelerin büyük bir kısmı iktisaden faal değildir. Hanehalkı reisi ücretli olan hanelerde, hanehalkı reisi erkek olan hanelerin hanehalkı büyüklüğü 4,6 iken, yevmiyeli hanelerde hanehalkı büyüklüğü 5,0'a çıkmakta, işsiz olan hanelerde ise 5,4 ve iktisaden faal olmayan hanelerde ise hanehalkı büyüklüğü 5,1 olarak görülmektedir. Ortalama gelir getiren fert sayısına göre hanehalkı reisi cinsiyet ve işteki durumuna göre incelendiğinde de; hanehalkı reisi ücretli, yevmiyeli ve işsiz olan hanelerde hanehalkı reisi erkek olan haneler için ortalama gelir getiren fert sayısı 0,2; hanehalkı reisi kadın olan haneler için 0,3 iken; hanehalkı reisi iktisaden faal olmayan hanelerde ortalama gelir getiren fert sayısı her iki cins hanehalkı için de eşit görülmektedir. Tablo 11'de hanehalkı reisinin cinsiyet ve işteki durumuna göre özet bilgiler verilmiştir.

Tablo 11. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine ve işteki durumuna göre özet bilgileri

Hanehalkı reisinin cinsiyeti	Yoksul HH oranı	Yoksul fert oranı	Ortalama HH büyüklüğü	İktisaden faal olan fert oranı	İktisaden faal olmayan fert oranı	Ortalama gelir getiren fert sayısı
Hanehalkı Reisi Ücretli Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	36	34	4,6	35	34	0,2
Hanehalkı reisi kadın	7	6	3,2	7	5	0,3
Hanehalkı Reisi Yevmiyeli Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	20	20	5,0	21	20	0,2
Hanehalkı reisi kadın	5	4	3,2	6	3	0,3
Hanehalkı Reisi İşsiz Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	9	10	5,4	9	10	0,2
Hanehalkı reisi kadın	3	2	3,3	3	2	0,3
Hanehalkı Reisi İktisaden Faal Olmayan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	35	36	5,1	35	37	0,2
Hanehalkı reisi kadın	84	88	4,4	85	89	0,2
Toplam						
Hanehalkı reisi erkek	100	100	4,9	100	100	0,2
Hanehalkı reisi kadın	100	100	4,2	100	100	0,2

4.7 Yoksul Hanelerin Hanehalkı Reisinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerin %8'i okur yazar olmayıp, %5'i okur yazar olup bir okul bitirmemiş, %76'sı lise altı eğitim düzeyinde ve %11'ide lise üstü eğitim düzeyindedir. Hanehalkı reisi erkek olan hanelerde en yüksek hanehalkı büyüklük değeri hanehalkı reisi okur yazar olmayan hanelerde 6,0 hane büyüklüğü ile görülmekte ve hanehalkı reisinin eğitim durumuna göre ortalama gelir getiren fert sayısında bir değişim olmayıp 0,2 değeri ile sabit görülmektedir.

Hanehalkı reisi kadın olan hanelerin %43'ü okur yazar değildir ve bu oran çok yüksektir. Lise altı eğitim düzeyinde hanehalkı reisi kadın olan hane oranı ise %43'dür. Lise üstü eğitim düzeyindeki hanehalkı reisi kadın hane oranı da %6'dır. Hanehalkı reisi kadın olan hanelerde de en büyük hanehalkı büyüklüğü yine 4,8 hane büyüklüğü ile hanehalkı reisi okur yazar olmayan hanelerde dir. Hanehalkı reisi kadın olan ve okur yazar olmayıp, okur yazar ve bir okul bitirmemiş olanlarda ortalama gelir getiren fert sayısı 0,2 iken, lise altı ve lise üstü eğitim düzeyindeki hanehalkı reisi kadın hanelerde ise ortalama gelir getiren fert sayısı 0,3'dür. Tablo 12'de de hanehalkı reisinin cinsiyetine ve eğitim durumuna göre özet bilgiler verilmiştir.

Tablo 12. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine ve eğitim düzeyine göre özet bilgileri

Hanehalkı reisinin cinsiyeti	Yoksul HH oranı	Yoksul fert oranı	Ortalama HH büyüklüğü	İktisaden faal olan fert oranı	İktisaden faal olmayan fert oranı	Ortalama gelir getiren fert sayısı
Hanehalkı Reisi Okur Yazar Olmayan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	8	10	6,0	6	10	0,2
Hanehalkı reisi kadın	43	49	4,8	46	51	0,2
Hanehalkı Reisi Okur Yazar Olup Bir Okul Bitirmemiş Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	5	6	5,6	6	6	0,2
Hanehalkı reisi kadın	8	9	4,3	9	9	0,2
Hanehalkı Reisi Lise Altı Eğitim Düzeyli Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	76	75	4,8	76	75	0,2
Hanehalkı reisi kadın	43	38	3,7	40	37	0,3
Hanehalkı Reisi Lise Üstü Eğitim Düzeyli Olan Haneler						
Hanehalkı reisi erkek	11	10	4,4	10	10	0,2
Hanehalkı reisi kadın	6	4	3,1	5	4	0,3
Toplam						
Hanehalkı reisi erkek	100	100	4,9	100	100	0,2
Hanehalkı reisi kadın	100	100	4,2	100	100	0,2

5. YOKSUL OLAN HANEHALKLARINDA ÇALIŞAN ÇOCUK PROFİLİ

Bölüm IV'de hedef kitle olarak alınan kentsel kesimde ücret geliri elde eden hanelerdeki işgücü profilinin ardından bu bölümde de çalışan çocukların seçilen karakteristiklere göre analizlerine yer verilmiştir. Çocuk kapsamında ILO tanımı esas alınmış ve 12-17 yaş arası çocuklar ile sınırlı tutulmuştur.

5.1. Yoksul Olan Hanehalklarında, Hanehalkı Reisinin Cinsiyetine Göre Çalışan Çocuklar

Hanehalkı reisi erkek olan yoksul hanelerde çalışan çocuklardan erkeklerin en yoğun olarak yer aldığı yaş grubu %68 oranı ile 16-17 yaş grubudur. Bunu %27 oranı ile 14-15 yaş grubu çalışan erkek çocuklar izlemektedir. Hanehalkı reisi erkek olan hanelerde çalışan kız çocuklarının yaş grupları itibarı ile oranları irdelendiğinde de yine 16-17 yaş grubunda çalışan kız çocuk oranı %78'dir. 14-15 yaş grubunda çalışan kız çocuk oranı ise %22'dir.

Hanehalkı reisi kadın olan hanelerde 16-17 yaş grubunda çalışan erkek çocuklar çalışan erkek çocukların %78'ini oluşturmaktadır. Kız çocukların ise çalışan kız çocuklar içinde en yoğun olarak oransal dğere sahip olduğu yaş grubu ise %71 oranı ile yine 16-17 yaş grubudur.

Çalışan erkek ve kız çocukların genel olarak hanehalkı büyüklüğü 6 civarında olup, ortalama gelir getiren fert sayısı da 1,3 olarak görülmektedir.

Hanehalkı reisinin cinsiyetine göre çalışan erkek ve kız çocukların oransal olarak en yüksek değere sahip olduğu yaş grupları arasında oransal olarak fark görülmemektedir. Tablo 13'de hanehalkı reisinin cinsiyetine göre çalışan çocuk oranları yaş grupları ve cinsiyete göre verilmiştir.

Tablo 13. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin cinsiyetine göre çalışan çocukların yaş grupları ve cinsiyet detayında dağılımı

Çalışan çocuk yaş grubu ve cinsiyet	Hanehalkı reisi erkek	Hanehalkı reisi kadın
12-13 Yaş arası erkek çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	5	2
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,4	4,9
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,3	1,3
12-13 Yaş arası kız çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	0	0
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,2	6,0
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,2	1,3
14-15 Yaş arası erkek çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	27	20
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,0	5,2
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,3	1,3
14-15 Yaş arası kız çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	22	29
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,3	5,9
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,3	1,4
16-17 Yaş arası erkek çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	68	78
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	5,9	4,8
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,4	1,4
16-17 Yaş arası kız çocuk		
Çalışan Çocuk Oranı	78	71
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,1	4,9
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,3	1,2

Çalışan çocukların yaş grupları, cinsiyet ve hanehalkı reisinin cinsiyetine göre oranları arasında fark olup olmadığı 0,05 yanılma düzeyinde test edildiğinde, Tablo 14'de verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 14. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerde çalışan çocukların yaş grupları, cinsiyeti ve hanehalkı reisinin cinsiyetine göre fark analizi sonuçları

Kaynak	F _H	F _T	Sonuç
Çalışan çocukların yaş grupları ve cinsiyetleri arası	151,141	3,787	H ₀ RED
Hanehalkı reisinin cinsiyeti arası	3,799	5,591	H ₀ KABUL

H₀: Hanehalkı reisinin cinsiyeti/ çalışan çocukların cinsiyeti ve yaş grupları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark yoktur

H_A: Hanehalkı reisinin cinsiyeti/ çalışan çocukların cinsiyeti ve yaş grupları arasında 0,05 yanılma düzeyinde fark vardır

Test sonucuna göre çalışan çocukların cinsiyetine ve yaş gruplarına göre oranları arasında fark var iken, hanehalkı reisinin cinsiyetine göre çalışan çocuk oranları arasında fark görülmemektedir.

5.2. Yoksul Olan Hanehalklarında, Hanehalkı Reisinin Eğitim Durumuna Göre Çalışan Çocuklar

Yoksul olan hanelerde çalışan çocukların %19'u hanehalkı reisi okur yazar olmayan hanelerde iken, %10'u hanehalkı reisi okur yazar olup bir okul bitirmemiş hanelerde iken, %69 oranı ile hanehalkı reisi lise altı eğitim düzeyindeki haneler oluşturmaktadır. Hanehalkı reisi lise üstü eğitime sahip olan hanelerde ise çalışan çocuk oranı sadece %3'dür.

Çalışan çocuk oranının en yüksek değerde olduğu hanehalkı reisi lise altı eğitim düzeyindeki çocukların %74'ü erkektir. Bu gruptaki hanelerin hanehalkı büyüklüğü 5,9 ve ortalama gelir getiren fert sayısı ise 1,8'dir. Hanehalkı reisi lise üstü eğitim düzeyinde olan hanelerde çalışan çocukların %45'ini kızlar oluşturmaktadır ve hanehalkı büyüklüğü 3,8 ve ortalama gelir getiren fert sayısı ise 1,4'dür. Tablo 15'de hanehalkı reisinin eğitim düzeyine göre çalışan çocuk bilgileri verilmiştir.

Tablo 15. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin eğitim düzeyine göre çalışan çocuk bilgileri

Özet Bilgiler	Hanehalkı reisi okur yazar değil	Hanehalkı reisi okur yazar, bir okul bitirmemiş	Hanehalkı reisi lise altı eğitim düzeyli	Hanehalkı reisi lise üstü eğitim düzeyli
Toplam çalışan çocuk oranı	19	10	69	3
Erkek çocuklar				
Çalışan çocuk Oranı	82	74	74	55
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,3	6,4	5,9	5,0
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,8	1,9	1,8	1,0
Kız çocuklar				
Çalışan çocuk Oranı	18	26	26	45
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	7,8	7,9	5,7	3,8
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	2,4	2,5	1,8	1,4

5.3 Yoksul Olan Hanehalklarında, Hanehalkı Reisinin İşteki Durumuna Göre Çalışan Çocuklar

Yoksul olan hanelerde çalışan çocukların yarısından fazlası %53 oranı ile hanehalkı reisi iktisaden faal olmayan hanelerden gelmektedir. Hanehalkı reisi işsiz olan hanelerde çalışan çocuk oranı ise %19'dur. Hanehalkı reisi yevmiyeli olarak çalışan hanelerdeki çalışan çocukların %80'ini erkek çocuklar oluşturmaktadır ve bu çocukların bulunduğu hanelerdeki hanehalkı büyüklüğü 6,7, ortalama gelir getiren fert sayısı da 2,6'dır.

Hanehalkı reisi ücretli olan hanelerde çalışan çocukların %28'i kızdır ve bunların hanehalkı büyüklüğü 6,2, hanede ortalama gelir getiren fert sayısında 1,9'dur. Hanehalkı reisi yevmiyeli olarak çalışan hanelerde çalışan kız çocuk oranı %20 olup, hanehalkı büyüklüğü 8,5 olarak görülmekte ve ortalama gelir getiren fert sayısı da 3,4'dür. Tablo 16'da hanehalkı reisinin işteki durumuna göre çalışan çocuk ile ilgili özet bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 16. Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin hanehalkı reisinin işteki durumuna göre çalışan çocuk bilgileri

Özet bilgiler	Hanehalkı reisi ücretli	Hanehalkı reisi yevmiyeli	Hanehalkı reisi işsiz	Hanehalkı reisi iktisaden faal değil
Toplam çalışan çocuk oranı	12	16	19	53
Erkek Çocuklar				
Çalışan çocuk Oranı	72	80	69	76
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	5,3	6,7	6,5	5,8
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,8	2,6	1,5	1,6
Kız Çocuklar				
Çalışan çocuk Oranı	28	20	31	24
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,2	8,5	6,2	5,4
Ortalama Gelir Getiren Fert Sayısı	1,9	3,4	1,7	1,6

6. SONUÇ

2002 HİA ham verileri esas alınarak; 1994 HHGTHA verilerinin temel alındığı ve Dünya Bankası tarafından hesaplanan medyan gelirin yarısı yaklaşımına göre elde edilen yoksulluk eşiğine göre kentsel kesimde ücret geliri elde eden yoksul hanelerin profillerine yönelik sonuçlar aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

Kentsel kesimde, HİA sonuçlarına göre sadece ücret geliri elde eden hanelerin %20'si; sadece yevmiye geliri elde eden hanelerin %57'si ve hem ücret hem de yevmiye geliri elde eden hanelerin ise %28'i yoksuldur. Sadece ücret geliri elde eden hanelerde işsiz erkek oranı %74, sadece yevmiye geliri elde eden hanelerde ise bu oran %70'dir. Genel olarak hem ücret hemde yevmiye geliri elde eden hanelerde 25-29; 30-34ve 40+ yaş grubundaki işsizlerin tamamı erkektir.

Ücret geliri elde eden yoksul hanelerde lise altı eğitim düzeyindekilerin %77'si, lise üstü eğitim düzeyindekilerin de %64'ünü erkekler oluşturmaktadır. Ücret geliri elde

eden yoksul hanelerde, hanehalkı reisi erkek olanların oranı %90 olup, ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,9 iken; hanehalkı reisi kadın olan hanelerde ise ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,2'dir. Ancak hanehalkı reisinin cinsiyetine göre hanede ortalama gelir getiren fert sayısında değişim olmayıp, rakam 0,2'dir.

Ücret geliri elde eden yoksul hanelerin %36'sının HHR'i ücretli, %35'i ise iktisaden faal değildir. Ücret geliri elde eden ve HHR'i ücretli olan hanelerde ortalama fert sayısı 4,6 iken, ücret geliri elde eden hanelerde HHR'i iktisaden faal olmayan hanelerde ortalama fert sayısı ise 5,1'dir. Hanehalkı reisinin eğitim durumuna göre de yoksul olan hanelerin %76'sının hanehalkı reisi lise altı eğitilmiş iken, hanehalkı reisi kadın olan hanelerin de %43'ünün okur yazar olmayan eğitim düzeyli hanelerden geldiği görülmüştür. Hanehalkı reisi erkek olan hanelerin hanehalkı büyüklüğü, hanehalkı reisi kadın olan hanelere göre daha büyüktür.

KAYNAKÇA

- BASU, K., 2000, *The Intriguing Relation Between Adult Minimum Wage and Child Labour*, Economic Journal, 110, C50-C61.
- GROOTAERT, C. and R. K., 1995, *Child Labour: an Economic Perspective*, International Labour Review, 134.
- KRUSE, Douglas and Douglas M., 1998, *Illegal Child Labour in the United States: Prevalence and Characteristics* NBER, WP 6479.
- PIGOU, A.C., 1920, *The Economics of Welfare*. (References to 1962 ed. London: Macmillan.)
- RAVALLION, M., 1996, *Poverty and Growth: Lessons from 40 Years of Data on India's Poor*, DEC Notes Research Findings, No.20, September.
- RANJAN, P., 1999, *An economic Analysis of Child Labour*, Economical letters, 64, 99-105.
- RAY, R., 1999, *Poverty, Household Size and Child Welfare in India*", Mimeo, University of Tasmania.
- ROGGERS, G. and G. Standing, 1981, *Child Work, Poverty and Underdevelopment*, Geneva, ILO.
- UNICEF, 1991, *The State of the World's Children 1991*, Pxford: Oxford University Press.
- UYGUR, S. & KASNAKOĞLU, Z., (1998), *Estimation of Poverty Line; Turkey 1994*, International Symposium on Forecasting, Edinburg, England.
- YARDIMCI, Y., UYGUR, S., ALICI, S., EKNİ, S., *Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Kesimde Hanehalklarının Yoksulluk Profili*, İstatistik Araştırma Sempozyumu, 2002, DİE, Ankara.
- YARDIMCI, Y., UYGUR, S., LEVENT, H., ALICI, S., EKNİ, S., *Türkiye'de Hanehalkı Yoksulluk Profili ve Yoksulluk Kestirimine Yönelik Regresyon Modelleri*, 3. İstatistik Kongresi, 2003, Antalya.

YARDIMCI, Y., UYGUR, S., LEVENT, H., ALICI, S., EKNİ, S., *Türkiye'de Hanehalkı Yoksulluk Profili ve Yoksulluk Kestirimine Yönelik Regresyon Modelleri*, Deniz Feneri, Yoksulluk Sempozyumu, 2003, İstanbul.

Hanehalkı İşgücü Anketleri, (2001 – 2002), D.İ.E .Ankara

OECD (1998) *Organization for Economic Co-operation and Development. Education at a Glance: OECD Indicator*, Paris.

Household Labour Force Survey Concepts and Method, (2001), Printing Division, September, DİE

GREENE, H. W., (1997), *Econometric Analysis*, Prentice Hall International, INC, USA.

EUROSTAT, *Labour Force Survey Principal results 2001*, EU and EFTA countries, Statistics in Focus, THEME 3 – 19/2002,

WAGE INCOME EARNING POOR HOUSEHOLD' LABOUR AND WORKING CHILD PROFILE

ABSTRACT

In this study, SIS' 2002 Household Labour Force Survey raw data were used. Our main target is to define poor household which income earning wage and salary, by half of the median income in urban areas. Poor household were analysed by selected labour profile variables and also working child profile variables. For working child age limit was taken as ILO standart and used between 12-17 ages working children. Geographical coverage is limited only urban areas which define population is gretaer than 20 000.

Key Words : *Labour Force Variables, Poor Household, Poverty Threshold by Half of The Median Income Approach, Working Child..*